HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

נותנת לה ואוכלת השתא מיגנב גנבא חלופי לא מיחלפא אמר רב יוסף התם נמי מוריא ואמרה תורא מדישיה קאכיל [א]העיד ר' יוסי בן המשולם משום ר' [ב]יוחנן אחיו שאמר משום ר"א בן חסמא [א]אין עושין חלת עם הארץ בטהרה אבל עושין עיסת חוליו בטהרה ונוטל הימנה כדי חלה ומניחה בכפישא או באנחותא וכשבא ע"ה ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש [ב]ואין עושין תרומת זיתיו בטהרה אבל עושין זיתים חוליו בטהרה ונוטל הימנה כדי תרומה ומניחה בכליו של חבר וכשבא עם הארץ ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש וטעמא מאי א"ר יוחנן [ג]משום כדי חייו דגבל ומשום כדי חייו דבדד וצריכא דאי אשמועינן גבל משום דלא נפיש אגריה אבל בדד דנפיש אגריה אימא לא ואי אשמועינן בדד משום דלא שכיח ליה אבל גבל דשכיח ליה אימא לא צריכא אמר מר נוטל הימנה כדי חלה ומניחה בכפישא או באנחותא וכשבא ע"ה ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש וליחוש דילמא נגע בה [ד]דאמרי' ליה חזי אי נגעת בה הדרא לטיבלא וליחוש דילמא לא איכפת ליה השתא לתקוני קא מיכוין מיכפת לא איכפת ליה אמר מר נוטל הימנה כדי תרומה ומניחה בכליו של חבר וכשבא ע"ה ליטול נוטל את שתיהן ואינו חושש וליחוש דילמא נגע בה בשלמא התם אית ליה היכרא הכא מאי היכרא אית ליה [ה]דמנח ליה בכלי גללים בכלי אבנים בכלי אדמה א"ה מאי איריא דחבר אפי' דעם הארץ נמי [ג]ה"נ קאמר בכלים של עם הארץ הראוין להשתמש בהן חבר: מחזיקין ידי עכו"ם בשביעית: מחזיקין והאמר רב דימי בר שישנא משמיה דרב [ו]אין עודרין עם העכו"ם בשביעית [ז]ואין כופלין שלום לעובד כוכבים [ח]לא צריכא למימרא להו אחזוקו בעלמא כי הא דרב יהודה אמר להו אחזוקו רב ששת אמר להו אשרתא: ואין כופלין שלום לעובד כוכבים: [ה]רב חסדא מקדים ויהיב להו שלמא רב [ד]כהנא א"ל שלמא למר: ושואלין בשלומן: השתא אחזוקי מחזקינן שואלין בשלומן מיבעיא אמר רב ייבא [ט]לא נצרכא אלא ליום אידם דתניא לא יכנס אדם לביתו של עובד כוכבים ביום אידם ויתן לו שלום [י]מצאו בשוק נותן לו בשפה רפה ובכובד ראש [ו]רב הונא ורב חסדא הוו יתבי חליף ואזיל גניבא א"ל חד לחבריה ניקום מקמיה דבר אוריין הוא אמר לו[ז] ומקמי פלגאה ניקום אדהכי אתא איהו לגבייהו אמר להו שלמא עלייכו מלכי שלמא עלייכו מלכי אמרו ליה מנא לך דרבנן איקרו מלכים אמר להו דכתיב [1]בי מלכים ימלוכו וגו' אמרו ליה ומנא לך דכפלינן שלמא למלכי אמר להו דאמר רב יהודה אמר רב מנין שכופלין שלום למלך שנאמר [2]ורוח לבשה את עמשי ראש השלישים [ח]וגו' אמרי ליה ליטעום מר מידי אמר להו הכי אמר [ט]רב יהודה אמר רב [כ]אסור לו לאדם [י]שיטעום כלום עד שיתן מאכל לבהמתו שנאמר [3]ונתתי עשב בשדך לבהמתך והדר ואכלת ושבעת:

הדרן עלך הניזקין

נותנת לה. אלמא חשודה אשת עם הארץ לגנוב משל בעלה וליתן לחברתה: **מוריא.** מורה הוראת היתר לעצמה: **העיד ר' יוסי כו'.** ברייתא היא: **אין עושין חלת עם הארץ בטהרה.** עם הארץ שאמר לגבל חבר הפרש חלה מעיסתי ועשה אותה בטהרה לא ישמע לו שהרי כבר נטמאה כל העיסה ביד עם הארץ והכהן יסמוך על הגבל שהוא חבר ויהא סבור שהחלה טהורה: **אבל עושין.** תחילת העיסה בטהרה: **בכפישא או באנחותא.** כלים של בלאי חמתות ואין רגילים ליתן בהם עיסה וטומאה אין מקבלין: **ואינו חושש.** הגבל שמא יגע עם הארץ בחלה ויטמאנה ולקמיה מפרש טעמא: **ואין עושין תרומת זיתיו בטהרה.** לאחר שהפך זיתים לתתן לבית הבד אין מפרישים בדדים חבירים תרומה מהן לעשותן בטהרה לפי שכבר הוכשרו [יא]במעטן ונטמאו והכהן סומך עליהם וסובר שהן טהורים: **וטעמא מאי.** שרו רבנן לאקולי בתרומה כי האי קולא דאיכא למיחש דלמא הדר נגע: **דלא נפיש אגריה.** שמשכרו מועט לפיכך הוא עני וצריך למזונות: **דלא שכיח.** להשתכר כי אם משנה לשנה להכי צריך למזונות: **דאמרינן.** לאיים עליו: **אם נגעת בה.** ותטמאנה: **הדרא לטיבלא.** והוא אינו חשוד לאכול טבל שבמיתה: **לתקוני קמכוין.** שהרי בא אצלו לתקנה לו: **מיכפת לא איכפת ליה.** בתמיה: **בשלמא התם.** גבי חלה: **איכא היכרא.** שהניחה בכלים שאין עשויין להניח בהן עיסה ונזכר על שאיימנו עליו: **מאי היכרא אית ליה.** לדידכר: **בכלי גללים.** שאין מקבלים טומאה דאי נגע בכלי לא מקבל טומאה ובעיסה [יב]גופה אית ליה היכרא משום הני כלים שאינו רגיל להשתמש בהן ועם הארץ לא אחמור רבנן עליה כולי האי לשוייה כזב גמור לטמא במשא: **בכלים של עמי הארץ.** שאין מקבלין טומאה הראויים להשתמש בהן חבר: **עודרין.** חופרין: **ואין כופלין.** דהא דנותנים שלום לעובד כוכבים מפני דרכי שלום הוא דשרי ומשום דרכי שלום בחדא זימנא סגי: **למימרא להו אחזוקו.** כשאומרין [יג]לעושי מלאכה העובדים עליהם תחזקנה ידיכם: **אשרתא.** אף הוא לשון חיזוק כמו אישרנוהי (כתובות דף כח.): **שלמא למר.** ולא היה מתכוין לרבו אלא לבו היה לרבו: **השתא אחזוקי מחזקינן.** ידיהם בדבורא בדבר האסור לישראל כגון עבודת שביעית: **שואלים בשלומן.** כל ימות השנה מיבעיא: **ליום אידם.** ולא חיישינן דלמא אזיל ומודה: **לא יכנס כו'.** דכיון דאחשביה כולי האי דלמא אזיל ומודי: **בר אוריין.** בן תורה: **פלגאה.** חולק על החכמים שהיה מלעגו למר עוקבא שהיה אב בית דין כדאמרי' בפרק קמא (לעיל דף ז.):

הדרן עלך הניזקין

דאמר רוב עמי הארץ מעשרין הן שרי לסייע[א] אף בזמן שהיא טהורה דהא בוררת קתני במתניתין[ב] ואי אפשר שלא תגע ומפ' ר"ת וכן ר"ח דאשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ איירי בתבואה של חבר[ג] ובתוספתא[יד] דקתני[טו] אשתו של עם הארץ טוחנת עם אשתו של חבר בזמן שאשת עם הארץ מחזקת עצמה בטומאה שאז היא נזהרת מליגע בתבואה[ד] אבל לא בזמן שהיא מחזקת עצמה טהורה שאינה נזהרת מליגע ומטמאה[ה] ורשב"א אומר אף בזמן שמחזקת עצמה בטומאה לא תטחון מפני שחברתה אשת עם הארץ אחר שסבורה שהיא טהורה נותנת לה ואוכלת והשתא פריך בפשיטות השתא מיגזל גזלה תבואה של אשת חבר בע"כ חלופי מיבעיא: **אין עושין חלת עם הארץ בטהרה.** פי' בקונטרס לפי שכבר נטמאה העיסה ביד ע"ה וכהן יסמוך על הגבל שהוא חבר ויהא סבור שהחלה טהורה ולפירושו אם יפריש ממקום אחר על אותה עיסה חלתו טהורה[ו] ונראה דבכל ענין אסור[ז] דכל עיקר לא התירו אלא כדי חייו ולא התירו אלא היכא שנוטל שכר מכל העיסה אבל משום שכר חלה גרידא משום ההיא פורתא לא התירו דחיישינן דלמא נגע:

ומניחה בכליו של חבר. נראה דלא נקט כפישא ואנחותא לפי שהן פשוטי כלי עץ ולא חזו לזיתים: **אין עודרין עם העכו"ם בשביעית.** והא דקאמר בפרק זה בורר (סנהדרין דף כו.) גבי כהן וחורש יכול לומר לו אגיסטון אני בתוכה לא כמו שפי' בקונטרס[ח] שכיר לנכרי דהא משמע הכא דאסור ולא מסתבר לחלק בין חנם לבשכר אלא מפר"ת[ט] אגיסטון בקרקע שמקבלים מן המלך לפרוע כך וכך תבואה בשנה כדאמר התם לעיל מינה רבי ינאי מכריז פוקו וזרעו ארנונא בשביעית ושמא סכנת נפשות איכא אם לא יפרעו מס למלך אי נמי קסבר יש קנין לנכרי בארץ להפקיע משביעית אי נמי שביעית בזמן הזה דרבנן אע"ג דמדרבנן אסור לנכרי אחר גבי מלך התירו:

אשרתא. בירושלמי[טז] איכא למאן דאמר דהיינו [יז]חרש בה טבאות ולבתר שמיטה נסיבא לה מינך ולישראל אמרינן יישר ואיכא למ"ד דלעכו"ס אמר יישר ולישראל שלום עליכם משמע דלכ"ע לעכו"ס אסור לומר שלום עליך ודלא כש"ס שלנו הכא דלא אסרינן לעובד כוכבים אלא כפילת שלום ונראה דלפי' הירושלמי דמחזיקים ידי נכרים בשביעית ושואלים בשלומם חדא מילתא היא שאומר לו חרש בה טבאות: **שלמא** למר. פי' בקונטרס ולא היה מתכוין לברכו אלא לבו היה לרבו ול"ע שלא יהא בזה גונב דעת הבריות[י] ועל חנם פי' כן דלא קאמר אלא דאין כופלין לו שלום:

הדרן עלך הניזקין

מסורת הש"ס

א) תוספתא דמאי פ"ג ע"ש, ב) [בכת"י יונתן. ועי' רש"ש], ג) בכת"י הכי קאמר, ד) בכת"י רב נחמן בר ייבא א"ל שלמא למר שלמא למר וכ"ה במאירי ועי' יעב"ץ, ה) לעיל לא:, ו) [ברכות יז. וע"ש מה שגרס בלדו], ז) בכת"י נוסף: אידך, ח) נ"ל השלישים לך דוד ועמך בן ישי שלום שלום לך אמרי כו', ט) ברכות מ., י) ס"א שיאכל [עמ"ש על הגליון בברכות מ.], יא) פי' הכלי שעושין בהן זיתים, יב) [נ"ל ובשמן רש"ש בגמרא. ובר"ש מדוסיא מגיה שנ"ל ובתרומה. והמהר"ס שיף אומר הול"ל ובזתים], יג) במ"א: כדרך שאומר, יד) [דטהרות פ"ח ה"ג], טו) [נ"ל קתני. רש"ל], טז) [דשביעית פ"ד ה"ג], יז) [נ"ל חרוש וכן בסה"ד. רש"ל וע"ע בר"ש שביעית פ"ד מ"ג על דברי תוס'],

◆

תורה אור השלם

1. בִּי מְלָכִים יִמְלֹכוּ וְרוֹזְנִים יְחֹקְקוּ צֶדֶק: משלי ח טו
2. וְרוּחַ לָבְשָׁה אֶת עֲמָשַׂי רֹאשׁ הַשָּׁלִישִׁים לְךָ דָוִיד וְעִמְּךָ בֶן יִשַׁי שָׁלוֹם שָׁלוֹם לְךָ וְשָׁלוֹם לְעֹזְרֶךָ כִּי עֲזָרְךָ אֱלֹהֶיךָ וַיְקַבְּלֵם דָּוִיד וַיִּתְּנֵם בְּרָאשֵׁי הַגְּדוּד: דברי הימים א יב יט
3. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשָׂדְךָ לִבְהֶמְתֶּךָ וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ: דברים יא טו

◆

גליון הש"ס

גמ' רב חסדא מקדים וכו'. עי' ברכות דף ו ע"ב ובמהרש"א ח"א שם (ד"ה יקדים):

◆

מוסף רש"י

נותנת לה ואוכלת. אלמא שחשודה לגנוב משל בעלה ולהאכיל את חבירתה, ואשת חבר אע"פ שאינה רגילה לא לאכול גזל ולא לאכול דבר שאינו מעושר חיישינן לשכחה, דעביד אינש דמינשי ואכיל מאי דיהבי ליה, אבל לתת לאחרים אי לאו דחשודה ורגילה בגזל לא מינשיא (חולין ו:). **התם נמי מוריא.** היתר לעצמה, ואמרה תורא מדישיה קאכיל. וזו הואיל ומסייעת אותה לא הויא גזל (שם). **פלגאה.** בעל מריבה שהיתה לו מריבה עם מר עוקבא שהיה אב ב"ד כדאמרינן בפ"ק (לעיל ז.) בני אדם העומדים עלי ובידי למוסרם למלכות, והוא היה גניבא כדמפרש התם (לעיל לא:).

הדרן עלך הניזקין

עין משפט נר מצוה

קכד א מיי' פ"ח מהל' בכורים הל"ג:
קכה ב מיי' פי"ג מהל' תרומות הל"ט:
קכו ג מיי' שם ופ"ח מהל' בכורים הלכה י"ג:
קכז ד מיי' פי"ג מהל' תרומות הל"ט:
קכח ה מיי' פ"ח מהל' בכורים הל"ג:
קכט ו מיי' פ"ח מהל' שמטה הל"ח:
קל ז מיי' פ"י מהל' ע"ז הל"ה ופ"י מהל' מלכים הלי"ב טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' י:
קלא ח מיי' פ"ח מהל' שמטה הל"ח:
קלב ט י מיי' פ"י מהל' ע"ז הל"ה טוש"ע יו"ד סי' קמח סעי' ט:
קלג כ מיי' פ"ט מהל' עבדים הל"ח סמג עשין עב:

◆

מוסף תוספות

א. בכל ענין. תוס' חולין ו: ד"ה אשת. ב. והכא הא אסרינן בזמן שהיא טהורה. וליכא לאוקמי ההיא בזמן שהיא טמאה ודלא כרשב"א. תוס' חולין ו: ד"ה אשת. ג. ו'עם אשת ע"ה' דקתני מיירי שהריחיים של אשת ע"ה. תוס' הרא"ש. [ו]מסייעת לאשת חבר לטחון. הר"ש שם. ד. ומלהסיט תבואה של חבר שאינה רוצה לטמאותו. הר"ש שם. ה. שסבורה להיות טהורה ואנן קיימא לן דבגדי ע"ה מדרס לפרושים. ר"ש שם. ו. והקשו עליו בתוספות א"כ היכי קתני אין עושין בטהרה והאיך יעשה בטהרה אחר שנטמאת. רשב"א ועי' מהרש"א ומהר"ס שי"ף. ז. אפילו לא הוכשרו הפירות או אפילו לא נגע בהן ע"ה כלל דהשתא טהורה היא שמא יגע בה ויטמאנה. רשב"א. ח. [ב]לשון ראשון. תוס' סנהדרין כו. ד"ה אגיסטון. ט. כפירש אחר שפירש בקונטרס משום ארנונה. תוס' סנהדרין שם. י. שהרי אסור לגנוב דעתן של בריות אפי' של עובדי גילולים. מאירי.